

Mit állít Kenedi János?

Magyar Hírlap-beli romániai-ban, október 24-én Kenedi János azt állítja, hogy... hogy... Mit is állít Kenedi János?

A lap két nappal korábban közölte, sajnós hiányosan, annak a 216 aláírónak a nevét, aki 1957 szeptemberében a korabeli Népszabadságban és az Élet és Irodalomban publikált lista tanúsága szerint aláírt egy csúf deklarációt. Ez az 56-os forradalommal kapcsolatban „a fasizmus minden üledéke”-t, „20-as fehérterroret” és „véres ellenforradalmat” emlegetett, és helyette „a szovjet csapatok segítségül hívását”, Kenedi János azt állítja, hogy... Mit is állít?

Nem állítja, hogy nem volt ilyen lista. Azt sem állítja, hogy senki sem írta alá. Pusztán azt a benyomást óhajtja kelteni, hogy a fontos nevek többségét, és persze más neveket is aláhamisították. Volt lista, de lényegében nem volt. Az maradhatott le róla, aki nem volt az Írószövetség vagy az Irodalmi Alap tagja, mert az ilyenek nevével megelégedtek.

Továbbá azt állítja Kenedi, hogy amíg tudományosan nem tisztázzák a listával kapcsolatban a lét és nemlét kérdéseit, addig erkölcsatlenség újra publikálni az 57-es közleményt.

Mármost eltekintve attól, hogy a tudományos kutatást nem napilapokban szokták elvégezni, és hogy az efféle kompromittáló listák eredeti példányaihoz a rendszerváltás tökéletlensége, továbbá a Mikszáth műveiből ismert és azóta is folyamatosan viruló alantas érdeklődés-felfutások folytán egyelőre lehetetlen hozzáférni, meg kell állapítani, hogy Kenedi írása féligazságok, valótlanosságok és egy példátlan rágalom randevühelye.

Kezdem a féligazságokkal. Igaza van abban, hogy a Szépirodalmi Könyvkiadó 1957-es programtervének semmi keresnivalója sincs a gyászlista mellett. Az 1957-es programtervet értelemszerűen '56-ban állították össze. Ezért szerepelhetett benne Déry Tibor is, aki az aláírás-akció idején már régen a börtönök lakója volt. Az 1958-as vagy 59-es terv többet árult volna el a korszak irodalompolitikájáról, de természetesen ezeket a terveteket sem lehetett volna közvetlenül kapcsolatba hozni a listával. Márpedig Kenedi így jár el, amikor a kiadói tervben szereplő írókkal kapcsolatban „bebizonyítja”, hogy mivel a terv előbb készült a listánál, a kiadásra javasolt írókat nem jutalmazhatták aláírásukért. Itt fordul át az igazság az ellentétbe, ugyanis senki nem állított olyan képtelenséget, hogy egy szeptem-

beri aktust az előző évben elkészült terv jutalmaz.

Féligazság az is, hogy a cikk elfogult a népi írók rovására. Magam is egyoldalúnak tartom Stancsik Éva történésznek azt a mondatát, miszerint „szinte valamennyi népi író aláírta” a nyilatkozatot. Nem mintha ez nem lett volna igaz; de hozzá kellett volna tennie, hogy az urbánus írók túlnyomó többsége sem cselekedett másképp. A különbség csak az, hogy az urbánus írók közül többen mégsem szerepelnek a listán. Ezt a tényt nem lehet azzal elintézni, hogy fel sem keresték őket, vagy megelégedtek róluk, mert nem voltak az Írószövetség és az Irodalmi Alap tagjai. Egyrészt az sem véletlen, hogy kiket nem kerestek fel, másrészt néhányan — például Tersánszky, Jékely — minden bizonnyal tagok voltak. (Lehet, hogy mások is, például Mándy, Kormos, Kálnoky, ez ténykérdés, utána kell nézni.) Mindezek ellenére nem tagadható, hogy Stancsik idézett mondata az urbánusokat az indokoltnál kedvezőbb színben tünteti fel. Kenedinek az az állítása azonban, miszerint „A Magyar Hírlap 9. oldalán az az adu ísz, hogy a népi írók behúzták a farkukat '57-ben, és aláírásaikkal készségesebben adtak reverzálást a hatalomnak, mint az urbánus írók” — ez az állítás nem felel meg a valóságnak. A közlemény adu ísza nem a népi írók farkbehúzása, hanem a különféle irányzatokhoz tartozó nagy nevek találkozási listája.

Kenedi szövegének valótlanosságai közé sorolom, hogy cikkében csak a tagadásokról beszél, a beismerő vallomásokról hallgat. A téma című írásomban (Budobom a törülközőt, 1989) hivatkoztam Csóóri Sándorra, aki szerint „mervadói körök illyescéknek megígérték, hogy ha lesz aláírás, nem lesz Déry-per”. Ő maga — mint nekem mesélte — illyész kérésére csatlakozott az aláírókhoz. Kenedi szerint azonban illyész nem írhatta alá az ívet, mert — ne kacsagj, olvasó! — Tihanyban (!!!) időzött. Ugyanitt időzött Szabó Lőrinc is. Ő azért sem csatlakozhatott íróársaihoz szeptember negyedikén, mert — komolyságot kérek! — tizenkettedikén (!!!) szívrohamot kapott. „Halálos ágyán fekszik október végéig” — írja Kenedi, irgalomért esdekelve — „hogyan írta hát alá a nyilatkozatot szeptember 4-én?” Tollal írta alá, aranyos Kenedi János, cseleget ceruzával, ahogy „Kodolányi János is Akaratyán, Féja Géza Békéscsabán, Sinka István pedig szintén vidéken és fél oldalára bécán”. Vidékre 1957 őszén el

lehetett jutni, sőt mi több, akadtak futárok is. Passuth Krisztinának mesélte az apja, Passuth László, hogy például Szilfigetre Gera György látogatott le az ível, és ott Sarkadi Imre és Csathó Kálmán kivételével mindenki alá is írta. Ugy látszik, Sarkadit később mégis meggyőzték.

Valótlanosság az is, ahogy Kenedi János szerény személyemre hivatkozik. Börtönmemoárom, az „Emlékezés a régi szép időkre” 1988-ban szamizdatban megjelent, és attól kezdve újra és újra sokkolja a közvéleményt az, ami Főrsit megírta a börtönben: a szabadlábban maradt írók közül hányan írták alá a memorandumot? Én azonban szerencsére semmit sem tudtam a börtönben erről a memorandumról. A beszélőkön értesültem arról, hogy barátaim el-elmaradoznak — most már tudom, miért. Akkor csak Németh László 1959 októberében tartott szegyenletes moszkvai pohárköszöntőjét olvashattam rabújságunkban, a Kibliche Nachrichten-ben. Amikor könyvemem írtam kezdtem, ellenőrizni akartam undorodó emlékezetemet, ezért elolvastam a Népszabadság és az Élet és Irodalom néhány évfolyamát, és rábukkantam a listára.

Ezzel rá is terek mondandóm lényegére, arra, amit cikkem elején „példátlan rágalom”-nak neveztem. Amíg én ezt a listát nem hoztam szóba, és nem tettem közzé a legfontosabb neveket, addig senki sem állította nyilvánosan, hogy aláírása hamisítvány. Mintha mindenki megelégedett volna erről az epizódról. 1960-ban bekövetkezett szabadulásomtól 1987-ig senki sem beszélt erről nekem, se tagadó, se mosakodó, se bűnbánó formában. A kollektív amnézia látására csak akkor van mélység, ha az írók valamit tettek, amit tettek: hogy ne csukják le őket, hogy kiengedjék a kartársaikat, vagy hogy olyan állásba kerüljenek, ahol folytathatják, a köz javára, irodalmi tevékenységüket, kiadhatják, szintén a köz javára, könyveiket, és így tovább. Ha azonban kiderülne, hogy több mint harminc éven át alázatosan elfogadták azok uralmát, sőt nemegyszer azok barátságát is keresték, akik nevüket tudtuk nélkül, a teljes nyilvánosság előtt, örök időkre gyalázathoz verték, akkor ezek az embercselekedetek nem írói, nem szellemi vezetői, hanem szegyenfoltjai. Méltányosságtól olvadozva ezt állítja, ezt a rágalmat terjeszti róluk Kenedi János.